

Tredje Afsnit.

Patronatsforholdet til Frue Kirke

1. Johannesgruppens Udførelse og Opstilling.

Ved kgl. Resol. 9. Marts 1872, der findes meddelt tillige med de forud gaaende Forhandlinger i Aarb. f. 1871—73 S. 398 ff., blev det fastsat, at Johannesgruppen i Frontonen over Portalen af Frue Kirke skulde søges udført i et værdigere og varigere Materiale end det nu værende, enten Marmor eller Bronze, og at til dette Arbejde maatte anvendes Kirkens ekstraordinære Bygningsfonds Kapital, dog at mindst 5000 Kroner i rentebærende Aktiver skulde forblive i Behold. Med Hensyn til dette Foretagendes Iværksættelse bestemte Resolutionen fremdeles, at der strax skulde skrides til de forberedende Arbejder, navnlig den fornødne Gipsafstøbning, men at i øvrigt Arbejdets Udførelse skulde ordnes saaledes, som Hensynet til Kapitalens efterhaanden voxende Størrelse og Bevarelsen af det oven nævnte Restbeløb krævede. Til disse Bestemmelser føjede Ministeriet yderligere ved Skrivelse til Konsistorium af 16. Marts 1872, at det ansaa det for rigtigst, at Arbejdet i sin Tid udførtes i Marmor, og at Konsistorium kun burde skride til Udførelsen af den i Resolutionen omtalte Gipsafstøbning, for saa vidt de Former, der oprindeligt have tjent til Udførelsen af den nu værende Afstøbning, ikke endnu maatte kunne skaffes til Veje i brugelig Stand.

For at komme paa det rene med, om en ny Gipsafstøbning var nødvendig, henvendte Konsistorium sig til Billedhugger V. Bissen, for ved hans Hjælp at faa oplyst, om de oprindelige Former endnu forefandtes i Rom, en Mulighed, hvorpaa Opmærksomheden under de forud gaaende Forhandlinger var blevet henledet. De af ham anstillede Undersøgelser herom førte imidlertid til det Resultat, som man maatte vente, nemlig at disse Former ikke vare at finde. Derimod henledede Billedhugger Bissen Opmærksomheden paa, at der i St. Lukas Akademi i Rom, af hvilket Thorvaldsen havde været Æresmedlem, fandtes et fuldstændigt og vel bevaret Exemplar af Johannesgruppen i Gips, over hvilken en Form kunde tages, som kunde afgive en Model, hvorefter Gruppen med Sikkerhed kunde udføres i Marmor. Da der ved denne Fremgangsmaade kunde bespares betydeligt i den Udgift, som vilde medgaa, naar der, hvad der ellers blev nødvendigt, fra Rom skulde indkaldes en Gipsformer for at tage en Form over den i Thorvaldsens Museum værende Johannesgruppe, og da man tillige derved vilde

undgaa at plette Museets Model, der da endnu ikke var særdeles snavset og derhos havde langt større Værdi end Modellen i Rom, som kun er en Afstøbning over vor egen, der er taget over Leret selv, anmodede Konsistorium Bissen om at skaffe oplyst, hvorvidt St. Lukas Akademiet vilde meddele den fornødne Tilladelse til, at der toges Former over Gruppens Figurer, samt for hvilken Pris en Afstøbning under denne Forudsætning vilde kunne leveres. Til Svar paa det sidste Punkt indkom der et Tilbud fra den dygtigste Gipsformer i Rom, Malpieri, i Følge hvilket denne vilde udføre Arbejdet for en Pris af 3300 frcs., hvilken Sum udgjorde omtrent Halvdelen af, hvad en Afstøbning hver i Byen vilde koste. Dette Tilbud modtog Konsistorium. Hvad det første Punkt angik, lykkedes det ikke ad privat Vej at skaffe den ønskede Tilladelse af St. Lukas Akademiet. Grunden til at nægte denne angaves at være Pietet mod Thorvaldsens Minde, idet Modellerne ved en Afformning stode Fare for et beskadiges og navnlig plettes. Da imidlertid Gruppen efter Bissens Opgivelse under en Oversvømmelse var blevet gennemtrængt af Lervand, og dens Ydre som Følge heraf næppe kunde blive mere medtaget ved en Afformning, end den allerede var, mente Konsistorium, at Akademiet maaske kunde bevæges til at frafalde sin Vægning, naar den danske Gesandt i Rom tog sig af Sagen. Konsistorium anmodede derfor Ministeriet om at udvirke, at bemeldte Gesandt gjorde et Forsøg paa at skaffe den ønskede Tilladelse, og tilbød derhos, efter derom at have brevvexlet med Direktionen for Thorvaldsens Museum, ved Afstøbning i Museet at skaffe til Veje, hvad der af enkelte Dele manglede i Akademiets Gruppe, og i øvrigt efter Afformningen at restavrere den. Denne Begjæring blev af Ministeriet velvillig taget til Følge. Ved de derefter af den danske Gesandt foretagne Skridt og ved Medvirkning af Generalkonsul, Etatsraad Bravo i Rom opnaaedes det uden Vanskelighed, at Akademiet meddelte Tilladelsen paa Betingelse af, at Aftrykket blev taget i Ler og tilintetgjort, naar en Afstøbning var taget.

Konsistorium anmodede derefter Etatsr. Bravo om at overtage den videre Omsorg for Arbejdets Fremme og, for saa vidt det skjønnedes fornødent, at overdrage til en i Rom værende nordisk Billedhugger at føre Tilsyn med selve Afformningsarbejdet og Sammensætningen af de her afstøbte, i Lukas-Exemplaret manglende Dele. Hertil antog Etatsr. Bravo Billedhugger Hasselriis. Arbejdet med at forme efter Modellen i Thorvaldsens Museum, afstøbe i Gips og indpakke Afstøbningerne af de paa St. Lukas Akademiets Model manglende Dele overdrog Konsistorium til Billedhugger Bentzen her. I Slutningen af 1873 var Gipsafstøbningen færdig fra Malpieri's Haand og saaledes denne Del af Arbejdet afsluttet.

Hvad angik Punkteringen i Marmor blev det, for ikke at forsinke den Del af Arbejdet, der skulde gøres i Italien, af Etatsr. Bravo foreslaaet og af Konsistorium bifaldet, at Afstøbningerne af Gruppens enkelte Figurer, efterhaanden som de bleve færdige, skulde sendes til Carrara for at punkteres i Marmor. Ved Medvirkning af Billedhugger Bissen blev der i Sommeren 1873 afsluttet en Kontrakt med Prof. Lazzarini i Carrara, hvorefter denne forpligtede sig til at punktere samtlige de til Johannesgruppen hørende Figurer i blaaligt Marmor og levere dem for sin Regning og Risiko i Livorno mod en Betaling af 22000 frcs., at betale i Vexler paa Paris med $\frac{1}{3}$ strax, $\frac{1}{3}$, naar 6 Figurer vare afsendte og $\frac{1}{3}$, naar Arbejdet var færdigt. Konsul Dalgas i Livorno anmodedes om Bistand ved

Modtagelsen og Hjemsendelsen af de afleverede Figurer og Modeller. Ved velvillig Imødekommen af det danske Marineministerium opnaaedes det, at Fregatten Sjøland, der i Febr. 1874 anløb Livorno, medtog og hjembragte 2 Statuer og 2 Modeller, som da vare færdige. De senere afleverede Figurer sendtes med hollandske Dampskibe fra Livorno til Kjøbenhavn efter at være assurede. Alle Kasser ankom, paa 2 nær, i god Behold hertil; men det Dampskib, der i Marts 1875 bragte de 2 sidste, led Havari og maatte bruge Bjergningsdamper. Dog led Kassernes Indhold intet. I dette Groshaveri maatte Universitetet deltage forholds-mæssig, og fik altsaa et tilsvarende Krav paa Assurancen, hvilket Krav Referendarius consistorii foreløbig gennem Generalkonsul Dalgas anmeldte for Assurandørerne. Om Bjergelønnen opstod der en Retssag, der førtes til Højesteret, og i Henhold til den afsagte Højesteretsdom betalte Universitetet i Følge Dispache 171 Kr. 13 Ø., hvilket Beløb derefter (Sept. 1876) godtgjordes af Assurance-kompagniet i Livorno.

Efter at 6 Figurer med tilhørende Modeller vare hjemsendte, fandtes det rettest at gjøre Bestillingerne hos de Kunstnere, der skulde hugge Figureerne. Efter fornøden Raadførelse med forskellige, besluttede Konsistorium at gaa ind paa en Fordeling af Arbejdet, der var forelagt det som en Henstilling fra Kunstnerne selv, nemlig at overdrage hver enkelt af de 12 Figurers Udførelse, efter en nærmere angivet Orden, til følgende 12 Kunstnere: Hertzog, Bentzen, Stein, Saabye, Evens, Freund, Prior, Olsen, Peters, Strambo, Bissen og Thielemann. Den i det af Kunstakademiet i sin Tid, nemlig under Forhandlingerne for den kgl. Resolution om Arbejdet, opgjorte Overslag beregnede Betaling til Kunstnerne fandtes at maatte forhøjes med 10 pCt., da flere Forudsætninger vare forandrede. Bl. a. havde flere Kunstnere truffet Aftale med Prof. Lazzarini om en noget videre Bearbejdelse end til Punkteringen. Udgifterne herved maatte de selv udrede, men dette vilde i en uforholdsmæssig Grad formindske deres eget Honorar. Overensstemmende med Konsistoriums Beslutning tilskrev Referendarius d. 17. Juni 1874 de nævnte 12 Kunstnere og opfordrede dem til at erklære, om de vilde paatage sig Fuldførelsen af de enhver især efter den fastsatte Fordeling tilfaldne Figur, der leveredes dem punkteret i Marmor, paa nærmere angivne Vilkaar. Denne Skrivelse var saalydende:

»Efter at det i Følge Konsistoriums Indstilling ved allerh. Resol. af 9 Marts 1872 er blevet bifaldet, at en Del af Frue Kirkes ekstraordinære Bygningsfonds Kapital maa anvendes til Udførelse i Marmor af Thorvaldsens Johannesgruppe i Frontonen over Portalen af Vor Frue Kirke her i Staden, har Konsistorium dels i Rom ladet foretage den fornødne Gipsafstøbning, dels afsluttet Kontrakt med Prof. Lazzarini i Carrara om Punktering i Marmor af Gruppens forskellige Figurer. Da Prof. Lazzarini allerede har afleveret de 6 Figurer af Gruppen, og de øvrige 6 kunne ventes i Løbet af indeværende Aar, har Konsistorium anset det for rigtigt nu at gjøre Skridt til Arbejdets Fuldførelse ved her værende Billedhuggere. Konsistorium har i saa Henseende troet at kunne slutte sig til den Fordeling af Arbejdet mellem 12 danske Kunstnere, som disse i Følge Meddelelse fra Billedhugger Bissen have forenet sig om. Man har derhos fundet Anledning til at forhøje det Vederlag til Kunstnerne, der i et i sin Tid fra Kunstakademiet modtaget Overslag er beregnet, med 10 pCt. Tillige har man ønsket, at de forskellige Kunstnere forpligtede sig til at udstille offentlig de

udførte Figurer ved Kunstakademiets aarlige Udstilling. I Henhold til disse Beslutninger af Konsistorium skal jeg herved rette det Spørgsmaal til Dem, om De er villig til at paatage Dem Fuldførelsen af den paa Billedhugger Bissens Liste med Nr. betegnede Figur af Johannesgruppen, der overleveres Dem punkteret i Marmor, paa følgende Vilkaar:

1. Figuren, punkteret i Marmor, tillige med Modellen, henbringes til Deres Atelier, efter Deres nærmere Opgivelse, paa Konsistoriums Bekostning. Nærmere Aftale, om Transporten skal besørges af Dem eller af Konsistorium, forbeholdes. Mod Udførelsen af Punkteringen kan ingen Indsigelse fra Deres Side gjøres.
2. Naar Figuren er færdig, udstiller De den offentlig ved Kunstakademiets aarlige Udstilling. Naar Figuren har været udstillet, besøger De den og Modellen henført til de Steder her i Staden, som Konsistorium nærmere bestemmer. Omkostningerne ved disse Transporter paahvile Dem.
3. De anmodes om at opgive, til hvilken Tid De forpligter Dem til senest at have Arbejdet fuldført, saaledes at Fristen ikke bliver længere end nødvendigt.
4. De forpligter Dem til med Omhu at udføre Arbejdet, og derved at tage Vare paa det Dem betroede Materiale. Forsømmelse i sidst nævnte Henseende paadrager Dem Ansvar overensstemmende med Lovgivningen. De forpligter Dem til at forsikre Materialet mod Ildsvaade; Omkostningerne herved afholdes af Konsistorium.
5. For Arbejdet erholder De et Honorar af 500 Rd., som udbetales i Universitetskvæsturen efter Konsistoriums Anvisning, naar Arbejdet er fuldført og afleveret overensstemmende med det vedtagne.

Bemærkningen i Slutningen af Nr. 1 bestemtes senere derhen, at for saa vidt en Fejl i Udførelsen maatte have medført Mangel af Masse, skulde Indsigelsen ikke kunne fremsættes, efter at Kunstneren havde paabegyndt Arbejdet. Kunstnerne anmodedes om at foretage det fornødne Eftersyn i denne Hensende i Løbet af en Uge efter Modtagelsen. Samtlige Billedhuggere modtog Bestillingerne med Undtagelse af Hertzog. Den Figur, som var bestemt til ham, overtoges da af Billedhugger Bentzen, og den oprindelig den sidst nævnte tilfaldne Figur overdroges efter Kunstakademiets Anbefaling til Billedhugger Hartmann.

Efterhaanden som Kunstnerne anmeldte, at deres Figur var færdig, blev Kunstakademiet anmodet om at forskaffe Konsistorium et Vidnesbyrd af to Billedhuggere, hvorvidt Udførelsen var fyldestgjørende. De derefter indkomne Vidnesbyrd lode alle gunstig, og Honoraret blev da i Henhold hertil udbetalt dem. Dog blev for hver Kunstner 100 Kr. tilbageholdt, indtil den endelige Opgjørelse, indbefattende Transportudgifter her i Staden og Assurancegodtgjørelse, havde fundet Sted. Denne Opgjørelse maatte nemlig udsættes, indtil Figurerne vare opstillede. Ligeledes bleve Kunstnerne anmodede om at beholde Figurerne indtil videre i deres Ateliers samt vedblivende at holde dem assurerede.

Efter at der ved Ministeriets Imødekommen var tilvejebragt et hensigtsmæssigt Lokale for Udstillingen i den gl. botaniske Haves Museumsbygning, blev Udstilling foranstaltet i Forbindelse med Kunstakademiets Udstilling i Aaret 1877.

Til at varetage det fornødne med Hensyn til Opstillingen af Figurerne nedsatte Konsistorium et Udvalg, bestaaende af Referendarius, Prof. Goos, Bygnings-

inspektør, Etatsr. Hansen, Universitetets Kvæstor, Justitsr. Gede, Kunstakademiets Direktør, Etatsr. Meldahl og Docent ved den polytekniske Lærestanstalt Borch.

Etatsr. Hansen begjærede sig senere paa Grund af Sygdom fritaget for Hvervet, og i hans Sted tilkaldtes Arkitekt Vilh. Petersen, Medlem af Kunstakademiet. Et Hovedpunkt, som var Gjenstand for Udvalgets Virksomhed, var, om man til den understøttende Konstruktion kunde nøjes med det langt billigere Jærn, eller om man skulde vælge Bronze. Efter at omhyggelige Undersøgelser vare anstillede og Forhandlinger førte med Etatsr. Wain, enedes Udvalget om at vælge Bronzen, efter at de sagkyndige i Udvalget enstemmig havde tilraadet dette som det eneste i Længden betryggende. Men herved foranledigedes Udgifter, som antoges ikke at kunne afholdes fuldt af de Midler, der vare disponible af Kirkens extraordinære Bygningsfond, hvis Kapital med Undtagelse af en Sum af 5000 Kr. var stillet til Raadighed for Arbejdet. Herom gjorde Udvalget Indberetning til Konsistorium under 4. Decbr. 1877. Det anslog de Udgifter, der vedkom Opstillingen som saadan, til 14451 Kr. 50 Ø., medens der som disponibelt Beløb af den extraordinære Bygningsfond kun kunde paaregnes mellem 12400 og 12500 Kr. Herved fremkom altsaa en Underbalance af c. 2000 Kr., som Udvalget foreslog afholdt af Frue Kirkes ordinære Indtægter. Dette Forslag tiltraadte Konsistorium i Skrivelse til Ministeriet af 8. Decbr., hvorefter Ministeriet s. D. bifaldt Konsistoriums Indstilling, under Forudsætning af, at Kirkeinspektionen ikke havde nogen Indvending derimod at gjøre. Efter at Konsistorium i denne Anledning havde anmodet Kirkeinspektionen om at ytre sig herom, udtalte denne under 18. Decbr. 1877 sin Tilslutning til den truffne Bestemmelse.

Umiddelbart derefter gjordes Bestillingen hos Burmeister & Wain paa Bronzekonstruktionen, ligesom der blev arbejdet paa at gjøre Plinten saaledes i Stand, som Opstillingen krævede. I Slutningen af Marts 1878 var Bronzekonstruktionen færdig, og der blev da taget fat paa Opstillingen, som var tilendebragt Fredagen før Palmesøndag. Hermed var Udvalgets Arbejde tilendebragt og Sagen bragt til sin endelige Afslutning.

Med Hensyn til den fuldstændige Oversigt over samtlige de til dette Foretagende medgaaede Udgifter, er det fornødne bemærket foran S. 842—43. Det vil heraf ses, at det blev uforløst at gjøre Brug af den oven for nævnte, ved Ministeriets Skrivelse af 8. Decbr. 1877 givne Bemyndigelse.

2. Forskjellige Sager.

Under 22. Juli 1874 androg Sognepræst Evaldsen om, at Hvidovre Kirke aarlig maatte yde 2 Tdr. Sæd efter Kapitelstaxt for Retten for Præsten til paa Sognerejser at benytte Gaardejer Peder Madsens Stald, mod at sidst nævnte Forpligtelse som en Servitut lagdes paa dennes Ejendom. Han bemærkede, at der tidligere havde været erlagt en Kjendelse derfor; men da denne ikke var ydet i de to sidste Præsters Tid, kunde det ikke oplyses, af hvem den var præsteret. Inspektionen, hvis Erklæring Konsistorium herover begjærede, udtalte, at der næppe paahvilede Kirkeejeren nogen Forpligtelse i denne Henseende. Da der derhos forestod betydelige Arbejder ved Hvidovre Kirke, og da en Indrømmelse i dette Tilfælde kunde medføre Konsekvenser ved andre Kirker, fraraadede den at bevilge Andragendet, saa meget mere som Spørgsmaalet med Hensyn til Hvidovre Kirke

kun vilde faa temporær Betydning, naar nemlig Sognet blev udsondret fra Forbindelsen med Frederiksberg og fik sin egen Præst. Konsistorium afslog derefter Andragendet ved Skrivelse af 11. Oktbr.

— Efter Indstilling fra Frue Kirkes akademiske Værge har Konsistorium under 27. Juni 1879 bifaldet, at det Overskud for Hvidovre Kirke for Regnskabsaaret 1878—79, som efter de af Konsistorium under 3. Juli 1878 fastsatte Regler*) skulde indbetales til »Frue Kirkes Fond af Hvidovre Kirkes Overskud«, hvilket Overskud udgjorde 1700 Kr., atter maatte udbetales Værgen til Afholdelse af Udgifter ved Frue Kirke i det løbende Regnskabsaar.

— Efter Indstilling fra samme meddelte Konsistorium ham under 13. Febr. 1879 Bemyndigelse til at erholde udbetalt af Frue Kirkes Kapital et Beløb af indtil 8000 Kr. for dermed at afholde løbende Udgifter for Kirken, mod at det af Kapitalen udtagne Beløb atter blev indbetalt, saa snart Regnskabsaarets Indtægter tillode det.

— Fra Arkitekt Amberg fremkom der faa Dage før Jubelfesten en Plan til en Forandring af Frue Kirkes Ydre, hvilken han begjærede udstillet paa Universitetet i Festdagene. Af Hensyn til det hele Arrangement paa Universitetet kunde dette ikke tilstedes, og Arkitekten foranstaltede derfor Planen udstillet i Kunstforeningens Lokale i Slutningen af Juni Maaned s. A.

— I Henhold til et Andragende fra Beboerne i Hvidovre Sogn om Anbringelse af en Kakkelovn i Kirken, samt da der af disse var tilsikret et saa stort Beløb, som maatte anses tilstrækkeligt til selve Opvarmningen, lod Konsistorium Arbejdet sætte i Værk i Henhold til et Overslag, der lød paa et Beløb af 840 Kr.

— Efter Indstilling fra Inspektionen har Konsistorium bevilget, at der af Kirkens Midler udredes følgende Beløb:

Til Rensning af Taarnuret (Konsistoriums Skrivelse af 28. Novbr. 1878)	50 Kr.	» Ø.
— Reparation af Orgelet (Konsistoriums Skrivelse af 16. Jan. 1879)	2500	» -
— Fornyelse af Tapetserierne i Kongestolen (s. D.)	1972	— 85 -
— Afpudsning af Piedestalerne til de 12 Apostle samt Sandstens Indfatningen om Fattigblokkene og Fodstykkerne til David og Moses Statuerne (do. 14. Maj 1879)	315	» -
— Lysekroners Ophængning (do. 25. Maj 1879)	555	» -
— Anskaffelse af nye Kokostæpper i de øverste Pulpiturer (s. D.)	690	— 30 -

hvorhos Konsistorium under 20. Marts 1879 har bifaldet, at et Værelse ved Siden af Orgelet blev indrettet til Ophold for Kirkens Kor, naar dette ikke er i Funktion, og at Udgifterne herved saa vel som til den derved indvundne Galleristols*) Forsyning med det fornødne maatte afholdes af Kirkens Midler.

— Ved Skrivelse af 18. Sept. 1878 har Konsistorium tilladt, at Kirken overtager Vedligeholdelsen af afg. Grosserer H. J. Hansens og Hustrus Gravsted Nr. 31 paa St. Petri Sogns Kirkegaard, Monumentlinien, omgivet med et Jærngitter og forsynet med et Monument med indhuggede forgyldte Bogstaver samt 2

*) Univ. Aarb. 1877—78 S. 581—32.

**) Koret havde nemlig tidligere benyttet den aflukkede dobbelte Stol i det øverste nordlige Galleri, hvilken nu blev overflødig for det

Jærnstole, for det Tidsrum, for hvilket Gravstedet er kjøbt, nemlig indtil d. 18. Apr. 1934 mod en Indbetaling af den i Testamentet dertil legerede Kapital af 500 Kr. i kgl. Obligationer. I Skrivelsen til executor testamenti herom udtaltes det særlig, at Inskriptionen paa Monumentet i sin Tid vilde blive opfrisket med sort Maling i Stedet for med Guld, medens Vedligeholdelses Vilkaarene i øvrigt vare de sædvanlige, jfr. Aarb. 1876—77 S. 276.

— Under 16. Jan. 1879 har Konsistorium tilstaaet Enken efter afd. Ringer Johansen en Understøttelse paa 30 Kr.

— Konsistorium har under 22. Juli s. A. tilstaaet en af Ringeren antaget Medhjælper, der kom til Skade ved Ringningen til Universitetsfesten d. 5. Juni en Sygehjælp af 25 Kr.

— Organist ved Frue Kirke, Professor, Dr. phil. J. P. E. Hartmann, R. af D. og Dbm., blev d. 22. Maj 1874 udnævnt til Kommandør af Dannebrogens af 2den Grad, og under 28. Juni 1875 meddeltes der ham Tilladelse til at anlægge og bære den ham af Hs. Maj. Kongen af Norge og Sverige tildelte Dekoration som Kommandør af 2den Grad af St. Olavs Ordenen.